

POSTANOWIENIE

Dnia 5 maja 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Motuk

w sprawie **E. C.**

wobec której warunkowo umorzono postępowanie karne o czynny z art. 218 § 1a k.k.
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 5 maja 2022 r.

na posiedzeniu w trybie art. 535 § 1 i 3 k.p.k.

kasacji wniesionej przez obrońcę

od wyroku Sądu Okręgowego w L.

z dnia 22 czerwca 2021 r., sygn. akt IV Ka [...]

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w L.

z dnia 18 lutego 2021 r., sygn. akt II K [...]

p o s t a n o w i ł:

- 1. oddalić kasację jako oczywiście bezzasadną;**
- 2. obciążyć E. C. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

E. C. została oskarżona o to, że:

1. *„w okresie od listopada 2011 r. do września 2013 r. w L. w sposób złośliwy i uporczywy naruszała prawa pracownika E. Ż. wynikające ze stosunku pracy w ten sposób, że naruszała wielokrotnie jej dobra osobiste, niezasadnie zarzucała jej nienależyte wykonywanie obowiązków wychowawcy oraz niewykonywanie obowiązków, które nie leżały w jej gestii, złożenie do sądu rodzinnego niezasadnej skargi jako opiekuna prawnego, sporządzanie nieuzasadnionych skarg do ZUS, niezasadne wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, obniżenie dodatku motywującego, pozbawienie funkcji*

koordynatora grupy, powodowanie nieuzasadnionych nagonek na w/w podczas zebrań kadry kierowniczej i nieuzasadnione badanie alkomatem”, tj. o czyn z art. 218 § 1a k.k.;

2. *„w tym samym miejscu i czasie w sposób złośliwy i uporczywy naruszała prawa pracownika B. S. wynikające ze stosunku pracy w ten sposób, że stosowała wobec niej zachowania noszące znamiona mobbingu polegające na wydawaniu poleceń sprzecznych lub niemożliwych do zrealizowania, kreowanie nieuzasadnionych zarzutów co do wykonywania przez w/w obowiązków służbowych, odnoszenie się do niej w sposób poniżający w obecności wychowanków i współpracowników, wygłaszania nieprawdziwych opinii o jakości świadczonej przez nią pracy, organizowanie grafiku w taki sposób, aby uniemożliwić jej realizowanie nałożonych obowiązków, wytykanie popełnienia nieistotnych błędów, pozbawienie miejsca i warsztatu pracy, sporządzenie nieuzasadnionych skarg do sądu i do ZUS”, tj. o czyn z art. 218 § 1a k.k.*

Sąd Rejonowy w L. wyrokiem z dnia 18 lutego 2021 r., sygn. II K (...):

1. w pkt I, na podstawie art. 414 § 1 k.p.k. w zw. z art. 66 § 1 i § 2 k.k., art. 67 § 1 k.k., postępowanie karne wobec E. C., oskarżonej o czyny z art. 218 § 1a k.k., opisane w punktach I i II w części wstępnej wyroku, warunkowo umorzył na okres próby 1 roku od uprawomocnienia się wyroku;
2. w pkt II, na podstawie art. 67 § 3 k.k., orzekł wobec oskarżonej E. C. obowiązek zadośćuczynienia za doznane krzywdy poprzez zapłatę na rzecz oskarżycielek posiłkowych E. Ż. i B. S. kwot po 5 000,00 zł na rzecz każdej z nich;
3. w pkt III orzekł o kosztach procesu.

Apelację od ww. wyroku Sądu Rejonowego wniosła obrońca E. C, zaskarżając to orzeczenie w całości. Skarżąca zarzuciła:

1. wystąpienie bezwzględnej podstawy odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k.;
2. obrazę art. 8 k.p.k.;
3. obrazę art. 4 k.p.k. i art. 7 k.p.k.;

4. obrazę art. 170 § 1 pkt. 2 k.p.k.;
5. błąd w ustaleniach faktycznych co do obu przypisanych czynów.

Wskazując na te zarzuty, obrońca wniosła o *„zmianę wyroku poprzez uniewinnienie oskarżonej E. C. od wszystkich stawianych jej zarzutów”, ewentualnie „uchylenie wyroku i zwrócenie sprawy Sądowi I instancji celem ponownego przeprowadzenia postępowania w zakresie właściwej oceny dowodów i przeprowadzenia niedopuszczonych i pominiętych dowodów”.*

Sąd Okręgowy w L. – po rozpoznaniu wniesionej apelacji – wyrokiem z dnia 22 czerwca 2021 r., sygn. akt IV Ka (...), utrzymał w mocy zaskarżony wyrok Sądu Rejonowego i orzekł o kosztach procesu za postępowanie odwoławcze.

Kasację od ww. wyroku Sądu Okręgowego wniosła obrońca oskarżonej, zaskarżając to orzeczenie w całości. Skarżąca zarzuciła *„rażące naruszenie prawa, które mogło mieć istotny wpływ na treść orzeczenia, a to art. 439 § 1 pkt 8 KPK w związku z art. 17 § 1 pkt 7 KPK, polegające na tym, że Sąd II instancji, powielając błąd Sądu I instancji, przeprowadził postępowanie karne co do tego samego czynu tej samej osoby pomimo, iż postępowanie karne wobec E. C., wstępującej w charakterze osoby podejrzanej, lecz które nie wkroczyło w fazę in personam zostało już prawomocnie zakończone postanowieniem z dnia 24.04.2013 r. (sygn. akt: RSD (...), 5 Ds. (...)), którym na zasadzie art. 17 § 1 pkt. 2 KPK umorzono postępowanie przygotowawcze prowadzone w sprawie »zaistniałego w okresie od 21 listopada 2010 r. do dnia 24 kwietnia 2012 r. w L. i Ś. przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariusza publicznego E. C. – Dyrektor Powiatowego Centrum Opieki i Wychowywania w Ś. poprzez zaniechanie właściwej organizacji pracy w/w placówki, (...) a także złośliwe i uporczywe naruszanie praw pracowniczych (...) działając tym na szkodę interesu prywatnego (...) B. S., E. Ż. (...) – pracowników Powiatowego Centrum Opieki i Wychowania w Ś., tj. o czyn z art. 231 § 1 k.k. i art. 218 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. w zw. z art. 12 k.k. « wobec stwierdzenia, iż czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego”.*

Zarzucając powyższe, obrońca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i umorzenie postępowania karnego.

Prokurator w pisemnej odpowiedzi na zaprezentowane przez obrońcę stanowisko, wniósł o oddalenie wniesionej kasacji.

Obrońca oskarżonej złożyła pisemną replikę na odpowiedź prokuratora.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście bezzasadna, dlatego podlegała oddaleniu na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

Zgodnie z treścią art. 523 § 2 k.p.k. kasację na korzyść można wnieść jedynie w razie skazania oskarżonego za przestępstwo lub przestępstwo skarbowe na karę pozbawienia wolności bez warunkowego zawieszenia jej wykonania. Ograniczenie to nie dotyczy kasacji pochodzącej od podmiotów specjalnych, tj. Prokuratora Generalnego, Rzecznika Praw Obywatelskich i Rzecznika Praw Dziecka (art. 523 § 4 pkt 2 k.p.k.). Wyjątkiem od zasady określonej w art. 523 § 2 k.p.k. jest też zaistnienie uchybienia z katalogu bezwzględnych przesłanek odwoławczych (art. 523 § 4 pkt 1 k.p.k.). Skoro zatem w niniejszej sprawie wobec oskarżonej E. C. zastosowano instytucję warunkowego umorzenia postępowania, to o dopuszczalności kasacji wniesionej na jej korzyść decydowało podniesienie zarzutu opartego wyłącznie o naruszenie przepisu art. 439 k.p.k., co też obrońca w niniejszej sprawie uczyniła. W tym stanie rzeczy kasację wniesioną w niniejszej sprawie należało uznać za formalnie dopuszczalną.

Podniesiony przez skarżącą zarzut wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. – związanej z negatywną przesłanką procesową z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. – stanowił przedmiot apelacji obrońcy. Zarzut ten został poddany analizie przez sąd *ad quem* – i co istotne, sąd ten przeprowadził w tym zakresie prawidłową kontrolę odwoławczą, o czym przekonuje sporządzone uzasadnienie. Argumentując niezasadność rzeczonego zarzutu apelacyjnego, Sąd Okręgowy oparł się na poglądzie – wyrażonym w judykaturze Sądu Najwyższego – że pojawienie się możliwości wystąpienia przesłanki określonej w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. jest dopuszczalne wyłącznie w wypadku wszczęcia i prowadzenia innego postępowania o ten sam czyn i przeciwko tej samej osobie tylko wtedy, gdy wcześniej była ona podejrzana w rozumieniu art. 71 § 1 k.p.k. (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dn. 2.03.2011 r., IV KK 399/10, LEX nr 795216; wyrok Sądu

Najwyższego z dn. 9.10.2008 r., V KK 252/08, OSNwSK 2008, nr 1, poz. 1992). Wypada też odnotować, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego pojawił się stanowisko, że do zaistnienia powagi rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. może dojść również wówczas, gdy postępowanie karne nie weszło w fazę *in personam*. Chodzi tu o przypadek prawomocnego umorzenia postępowania na podstawie art. 17 § 1 pkt 3 k.p.k. (tj. ze względu na znikomą społeczną szkodliwość czynu), jeżeli nastąpiło ono przed dokonaniem czynności procesowych związanych z przedstawieniem zarzutu. Uzasadniając to stanowisko wskazano, że w tej sytuacji – zgodnie z kryteriami określonymi w art. 115 § 2 k.k. – należy rozważyć m.in. postać zamiaru i motywację sprawcy, a to w konsekwencji rodzi konieczność usytuowania sprawcy w procesowym charakterze podejrzanego. Stąd też przyjęto – akcentując gwarancyjny charakter przedmiotowej przesłanki procesowej – że w tym przypadku dochodzi do zaistnienia powagi rzeczy osądzonej w rozumieniu art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dn. 8.01.2008 r., V KK 416/07, OSNKW 2008, Nr 5, poz. 36; wyrok Sądu Najwyższego z dn. 15.02.2012 r., II KK 201/11, OSNKW 2012, Nr 6, poz. 60). Nadto, w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono też pogląd, że ów gwarancyjny charakter i doniosłość omawianej przeszkody procesowej z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k., powinny prowadzić do jej zastosowania również w sytuacji, gdy do umorzenia postępowania dochodzi w fazie *in rem*, jeśli umorzenie na tym etapie postępowania wynikało z faktu braku odpowiedniego prawdopodobieństwa popełnienia przestępstwa nie tylko w ogóle, ale przez konkretną osobę (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dn. 24.11.2016 r., III KK 274/16, LEX nr 2180096).

Postępowanie karne, z którym skarżąca na kanwie omawianego przypadku wiązała wystąpienie powagi rzeczy osądzonej, prowadzone było m.in. w sprawie *„zaistniałego w okresie od 21 listopada 2010 r. do dnia 24 kwietnia 2012 r. w L. przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków przez funkcjonariusza publicznego E. C. – Dyrektora Powiatowego Centrum Opieki i Wychowania w Ś. poprzez zaniechanie właściwej organizacji pracy w/w placówki, zaniechanie sprawowania bezpośredniego nadzoru nad wychowankami i pracownikami w/w placówki, dopuszczenie do poniżania i wyzywania słowami obelżywymi i wulgarnymi wychowanków oraz do ucieczek, samouszkodzenia i bójek*

wychowanków w/w placówki, a także złośliwe i uporczywe naruszenie praw pracowniczych polegające na zwalnianiu pracowników zatrudnionych na czas określony, wprowadzenie kwartalnego systemu rozliczania nadgodzin działając tym samym na szkodę interesu prywatnego” wymienionych z imienia i nazwiska wychowanków oraz pracowników Powiatowego Centrum Opieki i Wychowania w Ś., w tym pracowników B. S. i E. Ż.. Prowadzone w tej sprawie śledztwo – już w fazie *in rem* – zostało umorzone postanowieniem z dnia 24 kwietnia 2013 r., sygn. akt 5 Ds. (...), wobec stwierdzenia, iż czyn nie zawiera znamion czynu zabronionego, tj. na zasadzie art. 17 § 1 pkt 2 k.p.k. Sąd odwoławczy analizując tę kwestię i w konsekwencji uznając bezzasadność zarzutu w przedmiocie wystąpienia powagi rzeczy osądzonej, jak już wspomniano, odwołał się do wyrażonego w orzecznictwie poglądu, że decydujące znaczenie dla zaistnienia tej przeszkody procesowej ma pojawienie się w postępowaniu osoby podejrzanego w rozumieniu art. 71 § 1 k.p.k. Tymczasem postępowanie karne o sygn. akt 5 Ds. (...), na które powoływała się skarżąca w apelacji, zakończyło się w fazie *in rem*, stąd też sąd drugiej instancji nie stwierdził wystąpienia przeszkody procesowej w postaci powagi rzeczy osądzonej. Należy wskazać, że nie stanowi rażącego naruszenia prawa w rozumieniu art. 523 § 1 k.p.k. zastosowanie przez sąd przepisów zgodnie z przyjętą w orzecznictwie wykładnią – i to nawet w przypadku, gdy sąd ten opiera się wyłącznie na jednej z możliwych interpretacji określonych unormowań prawnych. Sąd odwoławczy dokonał analizy i oceny omawianej przesłanki procesowej w kontekście utrwalonej wykładni prawa i w tym zakresie swoje stanowisko uzasadnił. W oparciu o wskazane orzecznictwo dokonał zestawienia kluczowych elementów tej wykładni z realiami odnoszącymi się do okoliczności zaistniałych w przywołanym przez obrońcę postępowaniu, uznając je za zbieżne i mające zastosowanie w przedmiotowej sprawie. Choć prawdą jest, że Sąd Okręgowy nie odniósł się bynajmniej do poglądu orzeczniczego, który przytoczony został przez obrońcę w apelacji, to jednak nie można uznać, by zajęte przez sąd *ad quem* stanowisko respektowało stan rażącego naruszenia prawa, skutkujący wystąpieniem bezwzględnej podstawy odwoławczej. Uzasadnienie podniesionego zarzutu kasacyjnego sprowadzało się w istocie do prostego przeciwstawienia odmiennego poglądu niż przyjęty przez sąd odwoławczy.

Skarżąca nie wykazała jednak skutecznie jakichkolwiek błędów w rozumowaniu organu *ad quem*, jak też nie podniosła zarzutu, że ustalony stan faktyczny nie pozwala na odwołanie się do przyjętego stanowiska, względnie nie dostarczyła nowych argumentów prawnych, ograniczając się w tym zakresie do przywołania w istocie odmiennego poglądu orzeczniczego, wskazującego na możliwość stwierdzenia stanu powagi rzeczy osądzonej także w sytuacji umorzenia postępowania w fazie *in rem*.

Nie ulega wątpliwości, że w opisie czynu stanowiącego przedmiot umorzonej sprawy o sygn. akt 5 Ds. (...), E. C., będąc Dyrektorem Powiatowego Centrum Opieki i Wychowania w Ś., została wymieniona jako osoba złośliwie i uporczywie naruszająca prawa pracownicze m.in. B. S. i E. Ż. (choć w odniesieniu do niniejszej sprawy wskazano tam na zupełnie inny zespół zachowań – podejmowanych w częściowo pokrywającym się okresie – które miały prowadzić do naruszeń praw pracowniczych), niemniej dokonane w sprawie czynności nie dały podstaw do przedstawienia E. C. zarzutu procesowego w tym przedmiocie. Wyżej wymieniona w przywołanej sprawie była jedynie osobą podejrzaną, a nie podejrzaną w rozumieniu art. 71 § 1 k.p.k. Sąd Najwyższy w tym składzie podziela pogląd, że przesłanka powagi rzeczy osądzonej – określona w art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. – może wystąpić w przypadku wszczęcia i prowadzenia innego postępowania o ten sam czyn i przeciwko tej samej osobie tylko wtedy, gdy wcześniej wydano postanowienie o przedstawieniu jej zarzutu popełnienia takiego przestępstwa, bądź też postawiono jej taki zarzut w związku z przystąpieniem do przesłuchania w charakterze podejrzanego, a zatem w sytuacji, gdy w postępowaniu tym podjęto czynności, o których mowa w art. 71 § 1 k.p.k. W jednym z judykatów, który obrońca przywołała na poparcie stanowiska kasacji (wyrok Sądu Najwyższego z dn. 9.10.2008 r., V KK 252/08, OSNwSK 2008, nr 1, poz. 1992), okoliczności sprawy w umorzonym postępowaniu karnym również wskazywały na osobę podejrzaną, mimo to Sąd Najwyższy rozpoznając tę sprawę stwierdził, że dopiero od momentu pojawienia się podejrzanego w rozumieniu art. 71 § 1 k.p.k. powstaje procesowa przeszkoda do wszczęcia i prowadzenia innego postępowania o ten sam czyn i przeciwko temu samemu oskarżonemu.

Dostrzegając gwarancyjną naturę negatywnych przesłanek procesowych, należy mieć na względzie, że charakter bezwzględnych powodów odwoławczych wymaga by związane z nimi uchybienia interpretować w sposób możliwie ścisły. Skoro zatem bezwzględna podstawa odwoławcza z art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. odwołuje się do prawomocnie zakończonego postępowania karnego co do tego samego czynu tej samej osoby, to w sytuacji, gdy wynik podjętych czynności nie dawał podstaw do postawienia zarzutów E. C., a postępowanie umorzono z uwagi na brak znamion czynu zabronionego – nie można mówić o spełnieniu tej przesłanki.

Podsumowując, podniesiony w kasacji zarzut był oczywiście bezzasadny, co przy braku wystąpienia innych okoliczności podlegających uwzględnieniu przez Sąd Najwyższy z urzędu, skutkowało oddaleniem kasacji na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

O kosztach sądowych za postępowanie kasacyjne orzeczono zgodnie z art. 636 § 1 k.p.k. w zw. z art. 637a k.p.k.

Biorąc powyższe pod uwagę, Sąd Najwyższy orzekł jak w postanowieniu.